

УДК 378.091.3:796.071.4[0]:615.825

Козицька А. П.
старший викладач
Пшенична Л. П.
старший викладач

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЇХ В УМОВАХ ОСВІТИ ТА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

У статті подано наукове обґрунтування процесу формування мотивація та фізично-оздоровчої компетентності студентів спеціальної медичної групи, розкрито специфіку роботи та принципи управління фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи та впровадження їх в умовах освіти та життєдіяльності майбутніх вчителів.

Останні роки спостерігається збільшення кількості студентів, що мають відхилення в стані здоров'я. Адаптація цих студентів до інтелектуальних, фізичних і нервових навантажень стає актуальною проблемою, що вимагає у навчальних закладах різного типу свого рішення протягом всіх років навчання.

Нервово-емоційна й розумова напруженість розумової діяльності студентів, яка часто супроводжується недотриманням режиму навчання та відпочинку, нераціональним харчуванням та іншими факторами, поглиблюється недостатнім рівнем рухової активності. Усе це негативно відображається на стані здоров'я студентів, їхньому фізичному розвитку та рівні фізичної підготовленості.

Велика кількість досліджень із проблем організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах освіти, які готують майбутніх вчителів, указує на необхідність пошуку нових технологій, які сприятимуть формуванню в студента престижності мати високий рівень здоров'я, що залежить від виховання особистісної мотивації, певних знань і поведінки конкретної особистості, а також є результатом спільної праці викладача й студента.

Ключові слова: спеціальна медична група, фізична культура, нові технології навчання, фізкультурно-оздоровча компетентність, професійна компетентність.

Козицька А. П., Пшеничная Л. П. Организационные формы управления физического воспитания студентов СМГ и внедрение их в условиях образования и жизнедеятельности будущих учителей. В статье представлены научное обоснование процесса формирования мотивация и физически-оздоровительной компетентности студентов специальной медицинской группе, раскрыта специфика работы и принципы управления физического воспитания студентов специальной медицинской группы и внедрение их в условиях образования и жизнедеятельности будущих учителей.

В последние годы наблюдается увеличение количества студентов, имеющих отклонения в состоянии здоровья. Адаптация этих студентов к интеллектуальным, физическим и нервным нагрузкам становится актуальной проблемой, требующей в учебных заведениях различного типа своего решения в течение всех лет обучения.

Нервно-эмоциональное и умственное напряжение умственной деятельности студентов, которая часто сопровождается несоблюдением режима учебы и отдыха, нерациональным питанием и другими факторами, углубляется недостаточным уровнем двигательной активности. Все это негативно отражается на состоянии здоровья студентов, их физическом развитии и уровне физической подготовленности.

Большое количество исследований по проблемам организации физического воспитания в высших учебных заведениях, которые готовят будущих учителей, указывает на необходимость поиска новых технологий, которые будут способствовать формированию у студента престижности иметь высокий уровень здоровья, зависит от воспитания личностной мотивации, определенных знаний и поведения конкретной личности, а также является результатом совместной работы преподавателя и студента.

Ключевые слова: специальная медицинская группа, физическая культура, новые технологии обучения, физкультурно-оздоровительная компетентность, профессиональная компетентность.

Kozytska A., Pshenychna L. Organizational forms of management of physical education of students of SMG and their introduction in the conditions of education and life activity of future teachers. The article presents the scientific ground of the process of forming the motivation and the physico-recreational competence of the students of the special medical group, the specific of work and principles are exposed of the management of physical education of students of a special medical group and introduction of them is in the conditions of education and vital functions of future teachers.

In recent years, there has been an increase in the number of students with a deviation in their health status. Adaptation of these students to intellectual, physical and nervous loads becomes an urgent problem, which requires schools of different types of their decision during all years of study. Nervo-emotional and mental tension of students mental activity, which is often accompanied by non-compliance with the regime of study and rest, inappropriate nutrition and other factors, is deepened by insufficient level of motor activity. All this negatively affects the state of health of students, their physical development and the level of physical fitness.

A large number of research on the problems of organizing physical education in in universities, which prepare future

teachers, specifies on the necessity of search of new technologies what will assist forming for the student of prestige to have a high health, that depends on education of personality motivation, certain knowledge and behavior of concrete personality, and also is the result of general labour of teacher and student,

Key words: special medical group, physical culture, new technologies of training, physical culture and health competence, professional competence.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У 21 столітті в Україні склалася критична ситуація зі станом здоров'я молоді. Майже 90 % дітей, учнів та студентів мають відхилення в стані здоров'я, понад 50 % – незадовільну фізичну підготовку, мають низький та нижчий за середній рівні фізичного здоров'я в 61 % молоді у віці 16–19 років, 67,2 % – у віці 20–29 років. Тільки впродовж останніх п'яти років на 50 % збільшилася кількість учнівської та студентської молоді, віднесеної за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. За останніми дослідженнями у сучасних умовах в Україні спостерігається складна ситуація зі станом фізичного здоров'я молодого покоління. За офіційними даними, 36% студентів, що навчаються у закладах вищої освіти, мають низький рівень фізичного здоров'я, 34% - нижче середнього, 23% - середній, 7% - вище середнього, і лише 1% - високий.

В умовах закладу вищої освіти якість фізичного виховання, зокрема оздоровчої направленості, відіграє важливе значення, оскільки майбутній випускник повинен бути високоосвіченим спеціалістом із відповідним рівнем фізичної підготовленості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання проблеми фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи досліджували такі науковці та викладачі О. Г. Гладощук (завідувач кафедри фізичного виховання, кандидат педагогічних наук, доцент Дніпровського державного технічного університету). Проте не виявлено даних, які б комплексно розкривали стан здоров'я студентської молоді на сучасному етапі та відповідали конкретному середовищу та специфіці України (високі темпи скорочення тривалості життя, низький рівень рухової активності населення, недосконале фізичне виховання у навчальних закладах).

Формування мети та завдань роботи. Розглянути особливості управління фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи та впровадження їх в умовах освіти та життєдіяльності майбутніх вчителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стан викладання фізичного виховання у ЗВО свідчить про невідповідність між сучасними, постійно зростаючими вимогами життя та рівнем освіти з фізичної культури випускників. Аналіз сучасних підходів до розвитку фізичної культури в Україні визначає пріоритет рухової активності, здорового способу життя фактично у відриві від особистісних якостей людини. Поза увагою залишилися ціннісні орієнтири особистості, формування її духовної культури, а не тільки духовного здоров'я. У дослідженнях простежується недостатня сформованість ціннісного ставлення студентів до фізичної культури, а також наявність негативних переживань під час занять із фізичного виховання та відсутність основних чинників активності студентів до занять фізичними вправами.

Досягнення позитивного результату з формування ціннісного ставлення до власного здоров'я та вдосконалення культури зміцнення фізичного й психічного здоров'я студентської молоді відбувається за умов, що у ЗВО працює збудована схема орієнтування студента на здоровий спосіб життя (стратегія орієнтування).

Стратегія орієнтування студента на здоровий спосіб життя передбачає реалізацію педагогічних умов. Педагогічна стратегія орієнтування студента на здоровий спосіб життя включає в себе дії викладача ознайомчого, рекомендуючого, підтримуючого характеру, направлені переважно на інформування студента про здоровий спосіб життя, адекватне оцінювання ним свого способу життя, активізацію здоров'язберігаючої діяльності, збагачення досвіду здорового способу життя.

Система фізичного виховання у вищих закладах освіти не враховує вимоги професії до психофізичної підготовленості студентів, а також залишається недостатньо вивченою проблема застосування ефективних засобів фізичного виховання та їх оптимального співвідношення з метою адаптації студентів до умов навчально-професійної діяльності. Узагальнюючи світовий і національний досвід в організації студентів у ЗВО, очевидно, що покращити показники фізичного розвитку та функціонального стану студентів можна за допомогою застосування нетрадиційних для університетів видів спорту: скелелазіння, веслування, вітрильного спорту, туризму; здійснення міжпредметних зв'язків; урахування вікових особливостей; використання видів спорту, спрямованих на покращення силових здібностей та витривалості; створення регіональних програм, які враховують кліматичні й географічні умови регіонів.

Питання нормування рухового режиму студентів залишаються дискусійними, але певні їх величини були зазначені ще в кінці ХХ ст. Сучасні програми фізичного виховання орієнтують проведення обов'язкових занять на профілактику основних факторів ризику серед молоді в умовах гіподинамічної ситуації. За програмами режим рухової активності студента складає чотири години на тиждень, тоді як оптимальне фізичне навантаження повинно бути тривалістю 6–8 год у чоловіків і 5-7 год – у жінок з урахуванням того, що остаточну величину активності студент добирає через інші форми індивідуальної діяльності. Викладачі вищих навчальних закладів перебувають у постійному пошуку раціональних шляхів викладання фізичного виховання задля зміцнення здоров'я студентської молоді.

Оскільки ефективність оздоровлення студентів під час занять за розкладом ЗВО є недостатньою, більшість науковців пропонує покращити стан студентської молоді за рахунок відвідування спортивних секцій при вищих навчальних закладах.

Закордонний досвід свідчить, що в багатьох країнах під час організації масової та спортивної роботи з населенням усе вагомніше значення надається діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів. Проведені дослідження науковців дають підставу припустити, що використання як спеціалізованих занять із фізичного виховання спортивних ігор (баскетболу,

волейболу, настільного тенісу) сприяє розвитку таких психологічних якостей, як стійкість, переключення уваги, швидкості й переробки інформації та прийняття рішення, які притаманні деяким інженерним спеціальностям, тому їх можна рекомендувати як основу їх. Активізується просвітницька робота за допомогою впровадження методичної підготовленості студентів у вигляді самостійних завдань теоретичного й практичного характеру для покращення фізичного здоров'я та підготовленості. Результати опитування студентів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова свідчать, що ставлення студентів до різних форм і видів занять із фізичного виховання різне, саме тому і мотивація до діяльності – відрізняється. Результати досліджень указують, що тільки 30,67 % студентів відвідують спортивні секції та фізкультурно-оздоровчі заняття, а інші 69,33 % ніколи не займалися у фізкультурно-оздоровчих групах, хоча мали бажання їх відвідувати. Найбільш популярними серед студентів були заняття оздоровчими видами гімнастики (52,33 %), заняття у воді (34 %), ігрові види спорту (22,33 %), нетрадиційні види фізичних вправ (21,33 %) тощо. Більшість студентської молоді (64,67 %) надає перевагу груповим формам, меншою мірою – індивідуальним (24,33 %) і самостійним формам занять (11 %). Основними причинами, що спонукають до занять, є знання про користь фізичних вправ (34 %), телевізійні передачі (26,33 %), поради друзів (13 %).

Головними чинниками, що перешкоджають регулярним заняттям фізичними вправами, є особливості емоційно-вольової сфери особистості; відсутність відповідальності за своє здоров'я; низький рівень знань про позитивний вплив занять фізичними вправами; переоцінка значення звичайної рухової активності для здоров'я; невдоволеність професійним і культурним рівнями викладачів; нераціональне використання вільного часу; наявність шкідливих звичок; недолік матеріально-технічного забезпечення занять.

На базі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, а саме на кафедрі фізичного виховання і здоров'я, під керівництвом професора О.Д. Дубогай з 1995 року було впроваджено проведення фізкультурно-масового заходу «Свято Руху, Краси і Здоров'я».

Метою організації цього заходу було оптимізація навчально-виховного процесу у ВНЗ, формування пізнавальної активності, позитивної мотивації та стійкого інтересу студентів до занять цілеспрямованою руховою діяльністю задля зміцнення здоров'я та підвищення рівня адаптації організму до умов навколишнього середовища та майбутньої професійної діяльності, враховуючи рівень фізичної підготовленості і психофізичної стійкості.

Перед професійною підготовкою студентів – майбутніх учителів – постало завдання всебічного гармонічного розвитку особистості школяра, його духовного, фізичного і психічного здоров'я. На тлі розвитку різних сфер життєдіяльності нашого суспільства значно розширилися функції студентів – майбутніх учителів фізичної культури, а також перелік професійних сфер (не тільки робота в ЗОШ), у яких вони затребувані, що обумовило сприйняття їхньої професійної підготовки у вузі не тільки як процес формування висококваліфікованих фахівців, але і як підготовку працівників визначеної професійної сфери.

Теоретико-методологічний та практичний рівні професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури мають спиратися на впровадження засобів інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності: усвідомлення майбутніми вчителями інформаційних технологій як важливого засобу успішної професійної діяльності, а не мети діяльності, формування інформаційного середовища, поетапність і структурна чіткість процесу навчання із врахуванням його специфіки (спортивна діяльність студентів, часті виїзди на змагання, значні фізичні навантаження), систематичне включення студентів в активну педагогічну діяльність із застосуванням інформаційних технологій; забезпечення спрямованості студентів на творчу самореалізацію, чому сприяє оцінка її результатів з урахуванням індивідуальних особливостей студентів.

Так, готовність майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності можна розглядати як складову загальної професійно-педагогічної готовності студента до діяльності, що характеризується здатністю педагога застосовувати інформаційні технології для забезпечення процесу фізичного виховання школярів й аналізу його результатів та вміння передавати школярам спеціально відібраний і дидактично опрацьований за допомогою засобів інформаційних технологій навчальний матеріал

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз науково-методичної літератури дає змогу виявити такі проблеми в організації фізичного виховання у вищих закладах освіти, які стосуються таких питань: кількість годин із фізичного виховання для розв'язання завдань оздоровлення студентської молоді; рівень стану здоров'я й фізичної підготовленості студентської молоді; рівень освіти культури, зокрема фізичної культури та ставлення до власного здоров'я; рівень мотивації студентів до занять фізичної культури й спорту. Упровадження нових інноваційних технологій і методик проведення занять із фізичного виховання у вищих навчальних закладах є відкритим та єдиним засобом збільшення рухової активності, яка сприятиме покращенню фізичної й розумової працездатності, активізації психічних процесів, позитивному впливу на навчальну діяльність. Способи розв'язання окреслених проблем вбачаємо у проведенні моніторингу стану здоров'я студентської молоді; збільшенні рухової активності студентів за рахунок відвідування спортивних секцій при ЗВО, виконання самостійних практичних завдань із фізичного виховання; у забезпеченні й переобладнанні приміщень для занять пріоритетними та доступними видами рухової активності з максимальним використанням матеріально-технічної бази закладів; розробці й упровадженні доступних тестів для визначення рівня фізичної підготовленості з урахуванням майбутньої професії випускника; розробці допоміжної навчально-методичної літератури для підвищення грамотності та обізнаності студента з питань здоров'я, фізичної культури й спорту.

Література

1. Базильчук В. Б. Організаційні засади активізації спортивно-оздоровчої діяльності студентів в умовах вищого навчального закладу : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. : 24.00.02 / В. Б. Базильчук ; Львів. держ. ін-т фіз. культури. – Львів, 2004. – 22 с. 2.

2. Бальсевич В. К. Спортивно ориентированное физическое воспитание: образовательный и социальный аспекты / В. К. Бальсевич, Л. И. Лубышева // Теория и практика физ. культуры. – 2003. – № 5. – С. 19-22.
3. Захаріна Є. А. Формування мотивації до рухової активності у процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів : автореф. дис... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 / Є. А. Захаріна ; Нац. ун-т фіз. вих. і спорту України. – К., 2008. – 21 с.
4. Іваночко О. Ю. Обґрунтування рівнів фізичних навантажень студенток спеціальних медичних груп : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / О. Ю. Іваночко ; Львів. держ. ун-т фіз. культури. – Львів, 2009. – 20 с.
5. Марченко О. Ю. Формування ціннісних категорій особистої фізичної культури у студентської молоді : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / О. Ю. Марченко ; Дніпропетр. держ. ін-т фіз. культури і спорту. – Дніпропетровськ, 2010. – 20 с.
6. Романова В. І. Динаміка фізичної підготовленості студенток старших курсів вищих навчальних закладів на основі різних режимів рухової активності : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / В. І. Романова ; Харк. держ. акад. фіз. культури. – Х., 2010. – 20 с.
7. Турчина С. Ю. Педагогічні особливості моделей фізичного виховання студентів вузів на різних курсах навчання : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Н. І. Турчина ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2009. – 23 с.

References

1. Bazylichuk V. B. Organizacijni zasady aktyvizaciji sportyvno-ozdorovchoyi diyalnosti studentiv v umovax vyshhogo navchalnogo zakladu : author's abstract. dis .... Cand. Sciences in Phys. : 24.00.02 / VB Basilchuk; Lviv. state. Institute of Phys. culture. - Lviv, 2004. - 22 p. 2.
2. Balsevych V. K. Sportyvno oryentirovannoe fyzycheskoe vospytanye: obrazovatelnyj y sotsyalnyj aspekty / VK Balsevich, LI Lubysheva // Theory and Practice of Phys. culture. - 2003. - № 5. - P. 19–22.
3. Zakharina Ye. A. Formuvannya motyvacyi do rukhovoyi aktyvnosti u procesi fizychnogo vykhovannya studentiv vyshhix navchalnyx zakladiv : author's abstract. dis .... Cand. Sciences in Phys. and sports: 24.00.02 / EA Zakharin; Nat. University of Phys. and sports of Ukraine. - K., 2008. - 21 p.
4. Ivanochko O. Yu. Obgruntuvannya rivniv fizychnyx navantazhen studentok specialnyx medychnyx grup : author's abstract. dis .... Cand. Sciences in Phys. education and sports: 24.00.02 / O. Yu. Ivanochko; Lviv. state. University of Phys. culture. - Lviv, 2009. - 20 p.
5. Marchenko O. Yu. Formuvannya cinnisny`x kategorij osoby`stoyi fizy`chnoyi kul`tury` u students`koyi molodi : author's abstract. dis .... Cand. Sciences in Phys. education and sports: 24.00.02 / O. Yu. Marchenko; Dnepropetrovsk. state. Institute of Phys. culture and sports. - Dnepropetrovsk, 2010. - 20 p.
6. Romanova V. I. Dy`namika fizy`chnoyi pidgotovlenosti studentok starshy`x kursiv vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv na osnovi rizny`x rezhy`miv rukovoyi akty`vnosti : author's abstract. diss. ... Cand. Sciences in Phys. education and sports: 24.00.02 / VI Romanova; Hark. state. Acad. Phys. culture. - X., 2010. - 20 p.
7. Turchy`na S. Yu. Pedagogichni osobly`vosti modelej fizy`chnogo vy`hovannya studentiv vuziv na rizny`x kursax navchannya : author's abstract. dis .... Cand. Sciences in Phys. education and sports: 24.00.02 / NI Turchin; Nat. University of Phys. education and sport of Ukraine. - K., 2009. - 23 p.

УДК 37.316.48

Колосовська В.В.
кандидат педагогічних наук старший викладач
Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття присвячена сутності професійно-педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання вищих навчальних закладів. Актуальність статті полягає у реалізації сучасних напрямів підвищення ефективності навчально-виховного процесу, де важливу роль відіграє компетентний працівник освітньої галузі. Звертається увага на складові професійно-педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання, які мають специфічні особливості та потребують дослідження. Розкрито зміст базових понять. У процесі наукових досліджень виявлено, що термін «компетенція» тлумачиться як певне коло знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення відповідної діяльності. Підтверджено, що термін «компетентність» визначається як готовність до використання набутого теоретичного та практичного досвіду, а також прагнення постійного самоудосконалення. Встановлено, що сутність професійно-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу характеризується наявністю таких основних складових, як спеціальна, методична та психолого-педагогічна компетентність, які спрямовані на ефективне використання здоров'зберезувальних технологій у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: професійно-педагогічна компетентність, викладачі, фізичне виховання.